

ISSN 1652-7224 ::: Publicerad den 8 april 2009
Utskriftsvänlig pdf-fil

Det er ikke ofte som tjenstgjörande redaktör stöter på ordet "milstolpe" i en recension för att beskriva den recenserade boken. De böcker som passerar genom redaktionen på väg från förlag till recensent är av skiftande kvalitet, och kvalitetsindex följer bellkurvan; somt är riktigt bra, somt är riktigt dåligt, och det mesta är i varierande grad okej. Men att en bok betraktas som en milstolpe, det har faktiskt bara hänt en gång tidigare i de över sexhundra recensioner som publicerats på forumet till dags dato, och när det händer blir man extra uppmärksam. Den andra bok som fått detta omdöme är *Games and Sport in Everyday Life: Dialogues and Narratives of the Self* av den amerikanske sociologiprofessorn Robert Perinbanayagam (Paradigm Publishers), och den som står för omdömet är forumets recensent, den norske sociologiprofessorn Jan O. Tangen. Perinbanayagam, till skillnad från nära nog alla andra sociologer, studerar lek och spel och sport med ett inifrånperspektiv, emiskt, snarare än utifrån, etiskt, och han ser dessa olika uttryck för människans natur som arenor för kommunikation, där berättelse uppkommer och förmedlas. Vår recensent, som själv är systemteoretiker i Luhmannsk mening, ser betydande vinster med att kombinera Perinbanayagams perspektiv med Niklas Luhmanns sociala system, men även utan den senares medverkan är *Games and Sport in Everyday Life* ett betydande verk som enligt Jan O. Tangen borde vara obligatorisk läsning för lärare och studenter inte bara i idrottsvetenskap utan inom socialvetenskaperna i allmänhet, och han visar övertygande varför.

Milstolpe i utforskningen av sport och spel

Jan O. Tangen

Høgskolen i Telemark

Robert Perinbanayagam

**Games and Sport in Everyday Life:
Dialogues and Narratives of the
Self**

279 sidor, hft.

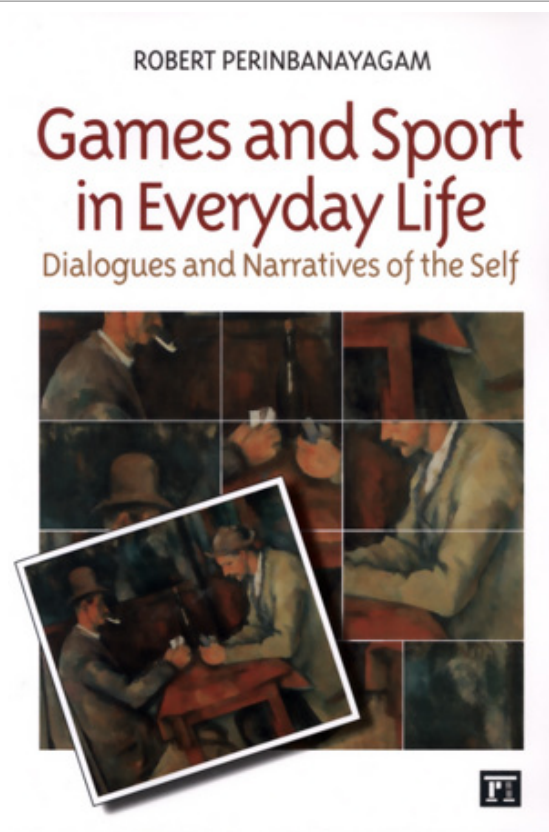
Boulder, CO: Paradigm Publishers

2006

ISBN 978-1-59451-109-7

Hva får noen mennesker til å løpe rundt på en jevn flate og sparke på en ball slik at den ender opp i et nettingbur mens 30 000 mennesker står skrålende rundt og ser på? Hva ligger bak når mennesker – balanserende på to smale og lange kunststofflister – presser seg til det ytterste i 50 kilometer for å komme først over en opptrukket linje? Hva kan det komme av at samfunnet aksepterer at nyttig jordbruksjord blir omgjort til et parkliknende kulturlandskap hvor noen går rundt og slår på en liten hvit ball med forskjellige slags køller?

Slik, og liknende, tilsynelatende meningsløs og unyttig aktivitet, har lenge forundret både filosofer, sosiologer og psykologer. Platon undret seg over sportens funksjon og fant ut at slik aktivitet kunne brukes i oppbygningen av Staten. Lukian derimot –

i dialogen Anacharsis - spottet og ironiserte over

sportens samfunnsmessige verdi. I nyere tid argumenterte Huizinga for at mennesket var grunnleggende lekende og at sport og spill var kulturelle uttrykk for Homo Ludens. Robert Perinbanayagam – med boken "Games and Sport in Everyday Life. Dialogues and Narratives of the Self" - føyer seg derfor inn i en lang, om enn sporadisk, tradisjon av intellektuelle som har latt seg forundre over menneskets tilbøyelighet til å leke, spille og drive sport. Etter å ha lest boken, er det min klare oppfatning at professor Perinbanayagam har brakt oss enda nærmere en forståelse av denne tilbøyeligheten, slik den er forankret i individ og hverdagsliv. Etter min mening er dette en bok som klart overgår tidligere forsøk både hva gjelder innsikt og substans. Alle som på en eller annen måte er faglig opptatt av sport og spill og som søker forståelse og forklaring på ulike forhold knyttet til disse fenomenene, bør lese denne boken.

Robert Perinbanayagam er professor ved Hunter College i New York. Han har en B.A. fra universitetet i Ceylon og en M.A. og Ph.D. fra universitetet i Minnesota. Hans forskningsinteresse er i første rekke knyttet til sosial lingvistikk og samtidens sosiologiske teorier. Det foreligger flere arbeider fra hans hånd. En av bøkene hans "The Presence of Self" fikk teiprisen fra den amerikanske sosiologiforeningen i 2002. Motivet for å skrive denne boken "Games and Sport in Everyday Life" er velkjent for forskere. Men er ikke helt fornøyd med de svarene som er gitt eller de studiene som er foretatt av andre. Perinbanayagam peker på at sport og spill vanligvis er blitt studert som former for aktiviteter, som imponerende forestilling (spectacle), som institusjoner hvor klasse, kjønn og rase er representert på en eller annen måte og som instrumenter for kulturell transformasjon og politisk dominering. "Rarely have they been studied as a form of activity that a social agent undertakes in order to interact with another and construct a system that has meaning to him or her" (s. ix). Perinbanayagams ambisjon er å studere disse fenomenene på den sistnevnte måten. Han vil vise at sport og spill er en form for konversasjon, en dialogisk aktivitet som systematisk involverer sosiale aktører; en fortsettelse av andre prosesser i hverdagslivet. Sport og spill er et middel som gjør det mulig for mennesket å komme i samkvem med andre og danne fellesskap gjennom å bruke en rekke symboler som rekker langt lenger enn språket.

Omdreiningspunktet i denne boken - som det er i flere av Perinbanayagams andre arbeider - er "The Self" og selvets kognitive, emosjonelle og sosiale forankringer. Det er "selvet" som aktivt søker kontakt med andre "selv" i dialog og konversasjon. Det er selvet som henvender seg til og besvarer andre selvs reaksjoner ved hjelp av og i form av tale og skrift og i andre kommunikasjonsformer som spill og sport. Selvet forholder seg til "den andre" både gjennom samarbeid og konkurranse. Verken vanlig samtale

” ...ja endog gamle Karl Marx blir brukt for å analysere og forstå hvorledes selvet deltar i og aktivt utformer dialoger og beretninger (narratives) sammen med andre selv.

eller spill og sport som dialog, dreier seg kun om utveksling av informasjon. Det dreier seg på helt grunnleggende vis om å involvere "den andre" emosjonelt og kognitivt i konstruksjonen av det sosiale som sådan. Leserne aner vel her hvilken sosialpsykologisk og sosiologisk tradisjon Perinbanayagam i første rekke støtter seg på; ja symbolsk interaksjonisme. Det signaliseres allerede i bokens tittel. G. H. Meads poenger og perspektiver er særlig viktige i kapittel 1 hvor det teoretiske grunnlaget for å forstå selvets motiver og sosiale forankring skisseres. Men også Mikhail Bakhtin, Huizinga, Stacks, Goffman, ja endog gamle Karl Marx blir brukt for å analysere og forstå hvorledes selvet deltar i og aktivt utformer dialoger og beretninger (narratives) sammen med andre selv. Perinbanayagam gjør et særlig poeng ut av at spill og sport er "a structure of activity in which dialogic processes are put into operations without too many words" (s 26). Sport og spill er beretninger (narratives) som aktører kan delta i og gjenfortelle. Som berettende former, som aktører er aktive deltakere i, representerer fundamentale sosiale prosesser i miniatyriserte strukturer. I disse strukturene spiller også kognitive og emosjonelle forhold inn og fargelegger og beriker dialogen og den fortelling som gjenfortelles gjennom spillet eller sporten.

Det er ikke tvil om at sport og spill har intrikate og komplekse strukturer; strukturer som kjennetegner disse sosiale fenomenene. Likevel skal det godt gjøres å komme fram til strukturer som kan sies å være gyldige for alle former for spill og sport. Flere har forsøkt seg på det uten at det så langt er oppnådd noen konsensus^[1]. Perinbanayagam legger fra sitt forslag i kapittel 2. Han foreslår ti karakteristiske strukturer under overskrifter som: "Games as Myths", "The Arrow of Time", "The Dialectic of Games", "The Dialogic of Games", "Structures of Place", "The Places of Play", "Object Relations", "Society in Games", "The Gaming Order" og "The Rules of the Games". I hvert av underkapitlene trekkes det inn og drøftes et mangfold av spennende og tankevekkende filosofisk, samfunnsvitenskaplig, antropologisk og litteraturvitenskaplig litteratur, både av nyere og eldre dato. Særlig er det en del av sistnevnte kategori som absolutt fortjener å bli løftet fram i lyset igjen. Det lar seg ikke her gjøre å presentere de mange poenger og nyanser som forfatteren legger fram i hvert underkapittel for å argumentere for hver og en av disse strukturenes gyldighet. La meg bare ta eksempel. I underavsnittet "The Places of Play" peker forfatteren på hvorledes mennesket fordi de lever i og må forholde seg til dimensjonen "rom" (space), transformerer rommets endeløshet, åpenhet og ubegrensethet til et "sted" (place) gjennom å markere det på ulike måter. Dermed blir rommet mindre, begrenset og avgrenset og det er mulig å erfare det og lære det å kjenne som et sted. Med referanse til Tuan, den mest sentrale forskeren på "Space and Place", peker forfatteren videre på hvorledes steder og

landskaper kan bli betydningsfulle og viktige for aktørene (topophilia), men også skremmende og frastøtende (topophobia)[2]. Merkingen gjør det også mulig å trekke grenser til andre sosiale forhold, og fortelle aktørene nøyaktig hva som skal foregå og hvordan det skal foregå, f. eks. i form av en fotballbane[3]. I noen sammenhenger kan steder nærmest bli hellige steder hvor religiøse ritualer utføres. Steder for spill og sport kan få en slik status og fylle en slik funksjon[4]. I sum fungerer altså "The Places of Play" som strukturer for spillet, gir beretningen et innhold og fører til at selvet opplever og skaper mening i tilværelsen.

I kapittel 3 brukes de teoretiske perspektivene og strukturelle begrepene fra kapittel 1 og 2 til å analysere ti former for spill og sport: bridge, poker, sjakk, golf, tennis, baseball, cricket, stickball, fotball (soccer) og amerikansk fotball. Hvert spill og hver idrett blir analysert ut fra dimensjonene "time", "place" og "positions", men på en slik måte at en av dimensjonene blir mer karakteristisk enn de to andre. F. eks. blir bridge og poker sett på som former for å mestre "framtidens" usikkerhet og upredikerbarhet. Sjakk blir beskrevet som trening i å orientere seg i rommet, eller mer presist at "selvet" befinner seg i en labyrint som det må finne ut av. Golf framstilles som en måte "selvet" kan unnslipe samfunnets stress og fremmedgjøring. Dette skjer ved at naturen omskapes til en slags pastoral scene med park- eller hagelignende omgivelser gjennom utformingen av selve banen. Her kan spillere da bevege seg rolig og ettertenksomt i et "playful paradise", hvor man ikke bare kan flykte fra "byen", men også kan gå "på stranden", ferdes "i skogen" eller "klatre i fjellet"; ofte alt på en gang. Denne siste beskrivelsen kan forelede oss til å tro at forfatteren gir en naive og idyllisk framstilling av disse spillene og idrettene. Det er langt fra tilfellet. Han bringer også inn begreper og perspektiver som viser at spill og sport gjennomsyres av konflikt og konkurranse, antagonisme og motstand, anstrengelse og utmattelse. For å holde meg til golfen: golf er selvets enslige kamp mot "naturen", dens topografi og flora; mot vind og vær osv., samt de hindre og vanskeligheter som golfbanearkitekten har konstruert for å forsterke de "naturlige" problemene. Dernest er det en kamp mot selvets egne begrensninger og motstandernes ferdigheter (andre selv). Som spiller opplever man ofte både glede og lykke, men man utsetter seg også for mange prøvelser og lidelser. I løpet av en runde har man vært både høyt oppe og langt nede, uansett hvilket ferdighetsnivå man befinner seg på. Man opplever både glede og sorg. Med hans egne ord: "Golf, as a game, in its very structure enables its players to understand the nature of an imperfect world and that, even in Arcadia, there is sorrow and failure" (s 108).

I de neste kapitlene knyttes spill og sport til temaer som etikk og moral, heltmodig livsførsel, refleksiv renselse (catharsis) og ideologier og utopier. Plassen tillater ikke en gjennomgang av disse temaene, men la meg slå fast at professor Perinbanayagams analyse kaster nytt og spennende lys over disse gamle filosofiske, samfunnsvitenskaplige og humanistiske temaer og sannsynliggjør at spill og sport spiller en viktig rolle i den samfunnsmessige og pedagogiske oppdragelse av nye generasjoner av samfunnsmedlemmer; en viktigere rolle en mange filosofer og sosiologer ønsker å innse. Derfor er denne boken viktig ikke bare som en uomgjengelig og viktig bidrag innen samfunnsvitenskaplig og humanistisk idrettsforskning, men også for samfunnsvitenskaplig og humanistisk forskning rent allment.

La meg derfor bruke noe plass på å si litt om hva jeg anser som bokens to viktigste elementer eller bidrag i en slik sammenheng. For det første: Perinbanayagams tilnærming er, som han selv anfører, et alternativ til den sosiologiserende tilnærmingen som så langt har vært rådende. Til nå har sport og spill blitt analysert ved hjelp av begreper fra sosiologiens eller samfunnsvitenskapens verktøykasse, i første rekke som institusjoner hvor sosial ulikhet, kjønn, rase, makt og politikk er framtrepende trekk. Dette er en tilnæringsmåte som kan karakteriseres som "utenfra og inn" fordi man betrakter fenomenet utenfra gjennom sosiologiske brilleglass. Alternativet er å gjennomføre en "innenfra og ut" analyse, hvor man også bruker sosiologiske begreper, men hvor disse underordnes fenomenenes egenart og unike sosiale eksistens. Dette er en kjent og gjentakende diskusjon. Begreper som "emic" og "etic" har blitt brukt om disse to forskjellige perspektivene, med forankring i de lingvistiske termene "phonemic" og "phonetic". Det emiske perspektivet tar utgangspunkt i et samfunns interne kulturelle distinksjoner som er meningsfulle for samfunnsmedlemmene. Det etiske perspektivet (ikke i moralsk betydning, men ut fra begrepet fonetisk) hviler på eksterne begreper og forståelsesformer som vitenskaplige observatører utvikler og anvender for å beskrive og forklare sosiale fenomener[5]. Den norske filosofen Skjervheim problematiserte disse to måtene å se verden på gjennom begrepsparet "deltakar" og "tilskodar". Perinbanayagam viser verdien av en emisk og deltakerbasert tilnæringsmåte. Han analyserer konsekvent med utgangspunkt i fenomenenes egenart og eksistens og individenes unike observasjoner og opplevelser. Hans analyse og beskrivelse av de omtalte spill og sportsformene avspeiler så til de grader en følsomhet for og innsikt i disse sportsformene at en førstehåndskunnskap på en eller annen måte må foreligge. Han må ha gjort stor bruk av introspeksjon og empati som metodiske tilnærminger for å skaffe fram de data han bygger på[6]. Det er derfor nærliggende å anta at han er en erfaren spiller og sportsutøver. Dette kommer spesielt fram i beskrivelsene av tennis og golf. Jeg ble nysgjerrig og kunne ikke dy meg. Så jeg sendte professor Perinbanayagam en epost hvor jeg spurte ham om dette. Han fortalte at han hadde deltatt i ulike idretter som ung, men han hadde gjort suksess først og fremst i nettspillene. Golfens egenart hadde han tilegnet seg sa han, gjennom et langt samliv med en fanatisk golfspiller og andre spilleres biografier. Det vitenskapsteoretiske poenget i dette er at enhver analyse av sosiale fenomener må starte med, og i hvert fall forankres i, det som skaper denne sosialiteten, enten det er snakk om sport og spill eller religion eller politikk. Enhver samfunnsvitenskaplige studie må etter min mening avdekke og belegge hva sosiale fenomeners unike eksistens består i og hvordan denne

eksistensen opprettholdes og endres samfunnsmessig. Først i neste omgang kan aspekter som klasse, kjønn, rase og makt trekkes inn for å komplettere og nyansere bildet.

Det andre elementet som gjør denne boken spesielt verdifull er at den trekker inn og drøfter svært mange og interessante bøker og artikler fra ganske forskjellige vitenskapelige disipliner og tradisjoner. Dermed blir spill og sport forankret i større samfunnsmessig kontekst og blir tillagt en viktigere samfunnsmessig relevans. I hvert kapittel introduseres først tematikken, ofte gjennom å vise til

hvem som har frambrakt sentrale kunnskapsbidrag til temaet og hva bidraget består i. Dernest utdyper han temaet gjennom å introdusere og diskutere - ofte nye og overraskende - begreper fra andre filosofer og samfunnsvitere. Dette åpner opp for å se på fenomenene på nye måter og derigjennom bli oppmerksom på at det er mer ved spill og sport enn det som umiddelbart faller en i øynene. F. eks. begynner kapittel 1 med en presentasjon av Huizingas og Callois sitt bidrag til forståelsen av lek og spill. Disse konfronteres så med bidrag fra Suits, Roberts, Arth og Bush og Csikszentmihalyi og Bennet for å få fram det konverserende og dialogiske ved spill og sport. Disse to trekkene analyseres ytterligere i de fire påfølgende underkapitlene. Her blir særlig bidrag fra Mead, Burke og Sachs anvendt. Ut fra dette kan Perinbanayagam hevde at gjennom deltakelse i dialoger med andre selv, utvikles selvets egen historie og beretning (narrative). Denne dialogen og beretningen vil også preges av fremmedgjøring og lidelse; særlig gjennom omgang med objekter og materiell. Her bruker forfatteren argumenter fra Marx og Burke for å forankre argumentene og perspektivet. Avslutningsvis hevder han at i spill og sport vil vi finne alle karakteristika ved dialoger og beretninger i en veldig konkret og virkelig form. Ved å delta i spill og sport involveres en aktør både emosjonelt og kognitivt, og ”? in constructing narratives of the self in relation to the other or others ?” også sosialt og materielt. Mao. aktøren blir et samfunnsmenneske; en aktør som er i stand til å orientere seg og delta i sosiale og samfunnsmessige sammenhenger. Spill og sport er miniatyrer for samfunnet og de mange prosesser som der finner sted; de er ”? a continuation of the other processes in everyday life” (s 3).

” Professor Perinbanayagam har skrevet en svært overbevisende bok om spill og sports betydning i hverdagslivet.

Professor Perinbanayagam har skrevet en svært overbevisende bok om spill og sports betydning i hverdagslivet. Hans hovedfokus er hvorledes selvet former og formes gjennom de dialoger og beretninger som spill og sport dypest sett er slik han ser det. Oppbygningen av argumenter og forankringen av de er forbilledlig med henblikk på å relatere tidligere forskeres bidrag til temaene. Mange av oss har mye å hente og lære i hvorledes dette gjøres. Om boken skal kritiseres for noe, er det ut fra mitt systemteoretiske ståsted, nettopp det noe individualistiske utgangspunktet som får for mye plass og oppmerksomhet. Jeg er helt enig i at individet aktivt former og blir formet i spill og sport. Det hadde imidlertid vært ønskelig med noe mer analyse og diskusjon av hvorledes samfunnet og dets delsystemer setter rammer for og influerer på de mange formene for sport og spill som finnes i samfunnet. F. eks. kunne han ha diskutert hvorledes nye teknologier som Internet og de store økonomiske interessene bak de mange spillestedene der, kan influere på pokerspill og bridge og den enkeltes erfaring og opplevelse av disse. Perinbanayagam diskuterer i første rekke disse spillene i deres opprinnelige, ansikt-til-ansikt form. Nå for tiden sitter mange spillere ved hver sin PC og har ingen visuell kontakt med motspillerne. I opprinnelige kortspillsituasjoner er nettopp den visuelle kontakten viktig for dannelsen av og utfallet av spillet. Spillerne må f. eks. vurdere ansiktsuttrykk og kroppsspråk for å vurdere om motspilleren bløffer eller virkelig sitter med gode kort på hånden. Forfatteren kunne også i større grad diskutert samfunnets innflytelse på etikk og moral, muligheten for å leve som helt, spillet og sportens rensesesfunksjon og ideologier og utopier slik de kommer til uttrykk i spill og sport og blir erfart og etterlevd av dets utøvere. På den annen side forankres analysen i begreper og perspektiver som åpner opp for en kobling til teorier som i større grad vektlegger et samfunns- og systemperspektiv hvor de nevnte momentene delvis blir tematisert. F. eks. peker begreper som dialog og konversasjon, adressering og besvaring, koder og binære strukturer, usikkerhet og meningsdanning, merking og grensedragning og tid, rom og sak i retning av en mer generell kommunikasjons- og meningsteori a la den luhmannske systemteorien. For egen del vil jeg ha stort utbytte av å legge Perinbanayagams bok ved siden av Niklas Luhmanns bok om sosiale systemer og lese de parallelt med utgangspunkt i bokenes stikkordsliste (index). Slik jeg ser det supplerer Perinbanayagams bok Luhmanns bøker hva gjelder individets opplevelse og reaksjoner på de sosiale systemenes krav og fordringer. Luhmann på sin side gir et bakteppe for å forstå det samfunn og de sosiale delsystemer som ligger rundt både selvet og de mange spill og sport som finnes i samfunnet; temaer som ikke berøres tilstrekkelig i den boken som her anmeldes. Begge forfatterne gir vesentlige, for ikke å si epokegjørende bidrag, til vår forståelse av sentrale mekanismer ved sosiale systemer og hvordan de opprettholdes og virker til daglig; både før, nå og kanskje i framtiden.

For å konkludere: Perinbanayagams bok bør bli en uomgjengelig referanse for forskere på feltet; en milepel som forteller at så langt er vi kommet i vår forståelse av sport og spill. I den grad Huizingas bok om ”Homo Ludens” har vært en milepel som alle filosofer, samfunnsforskere og humanistiske forskere måtte forholde seg til, er denne boken også det. Boken er kanskje ikke så nyskapende som Huizingas bok som definerte mennesket som først og fremst lekende og ikke bare tenkende og produserende. Men substansielt og argumentativt er han etter min mening langt

mer solid og overbevisende med henblikk på å forstå hvorledes sport og spill i hverdagslivet - som dialoger og beretninger - formes og former selvet kognitivt, emosjonelt og sosialt. Boken bør være obligatorisk for både studenter og forskere, både innen samfunnsvitenskap generelt og idrettsvitenskap spesielt. Eller for å si det med Norman K. Denzin, professor ved universitetet i Illinois: "It provides ground zero – the starting place for the next generation of theorists who study the self, narrative theory, and the place of games and sport in every day life"[7]. Jeg slutter meg til den anbefalingen.

-
- [1] Se for eksempel Morgan, W. J. & K. V. Meyer (eds.) (1988) *Philosophic Inquiry in Sport*. Champaign Ill.: Human Kinetics Books.
- [2] Innen idrettsforskningen er det særlig professor John Bale som har anvendt Tuan for å si noe om "space" og "place" i relasjon til idrettsanlegg.
- [3] Tilsvarende tanker har jeg også gjort bruk av i min forskning på idrettsanlegg. Se f. eks. <http://www.idrottsforum.org/articles/tangen/tangen.html>
- [4] Se min anmeldelse av "To märklige bilderböcker om idrottsanläggningar" hvor jeg nettopp gjør et poeng ut av dette. http://www.idrottsforum.org/reviews/items/tanjan_llorella.html
- [5] Se f. eks. <http://faculty.ircc.edu/faculty/jlett/Article%20on%20Emics%20and%20Etics.htm>
- [6] Se f. eks. Eneroth, B.: "Hur mäter man vackert?". Akademilitteratur, Stockholm 1984 for en gjennomgang av disse metodene.
- [7] Hentet fra bokens bakside.

© Jan O. Tangen 2009.

-
- **Köp boken från [Adlibris.se](http://adlibris.se)**
- **Kjøp boken fra [Capris.no](http://capris.no)**
- **Køb bogen fra [eLounge.dk](http://elounge.dk)**
- **Buy this book from [Amazon.co.uk](http://amazon.co.uk)**
- **Buy this book from [Amazon.com](http://amazon.com)**